

ไข้สามวัน

เขียนเมื่อ พ.ศ. 2533

“วันนี้ลูกไม่ได้อีก 2 ตัว แล้วครับ” เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลโคเนื้อรายงาน

“แล้วตัวที่นอนอยู่เมื่อวานเป็นอย่างไรบ้างล่ะ” ผู้เขียนถาม

“เริ่มกินหญ้าและเคี้ยวเอื้องแล้ว พรุ่งนี้คงหายปกติ” เจ้าหน้าที่ตอบ

ครับ โรคไข้สามวัน ในระยะเดือนมิถุนายน – กรกฎาคม 2533 นี้ วัณเนื่อใน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เป็นโรคนี้นวันละ 2-3 ตัว รวมทั้งหมดถึงขณะเขียนบทความนี้ นับได้ประมาณ 25-30 ตัว แต่ละตัวมีอาการรุนแรง นอนซม น้ำมูกไหล อาการหนักน่าตกใจ แต่ภายใน 3-4 วันก็หายเป็นปกติ (ทั้งๆ ที่บางตัวไม่ได้รับการรักษาเลย) ยังไม่ปรากฏมีการตาย หรือเป็นอย่างยืดเยื้อเลย จึงนิยมเรียกโรคนี้นว่า โรคไข้สามวัน แต่ชื่อโรคตามหลักวิชาการเขาเรียกว่า **Ephemeral Fever** ระยะนี้โรคนี้อาจลุกลามทั่วไปในหลายท้องถิ่น จึงใคร่ขอนำรายละเอียดจากหนังสือของ Blood and Henderson (1968) และจากเหตุการณ์ที่ได้พบเห็นมาเสนอให้ทราบดังนี้

สาเหตุ

เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง ติดต่อกันจากสัตว์ตัวหนึ่งไปยังสัตว์อีกตัวหนึ่งโดยแมลงดูดเลือด ไม่สามารถติดต่อกันโดยน้ำมูก น้ำตา น้ำลาย หรือการสัมผัส พบโรคนี้นี้มากในทวีปแอฟริกาและเอเชีย ปกติเมื่อเกิดขึ้นในฝูงโคแล้ว วัณประมาณ 35% ของฝูงจะเป็นโรค แต่ในฝูงที่เคยเป็นโรคนี้นี้มาแล้วอาจเป็นเพียง 5-10% ของฝูง เพราะมีความต้านทานโรค (วัณที่เป็นโรคนี้นี้แล้วจะมีภูมิคุ้มกันอยู่ได้ 2 ปี) ส่วนในท้องถิ่นที่ไม่เคยเป็นโรคนี้นมาก่อน และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการระบาดของโรค เช่น มีแมลงวันดูดเลือดมากๆ วัณอาจจะเป็นโรคหมดทั้งฝูงเลยทีเดียว

อาการ

- ส่วนใหญ่อาการของโรคจะเกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วนและรุนแรง ซึ่งพอจะลำดับได้ดังนี้
- วันที่ 1 เบื่ออาหาร ยืนขาแข็ง หลังโก่งเล็กน้อยไม่ค่อยอยากเดิน แสดงอาการเจ็บเมื่อเดิน อุณหภูมิร่างกายสูงกว่าปกติ หัวใจเต้นเร็ว น้ำมูก น้ำลายไหลยืดออกมาแต่ยังไม่มากนัก กล้ามเนื้อสั่นเล็กน้อย
- วันที่ 2 อุณหภูมิร่างกายสูงขึ้นอีก หายใจหอบ น้ำมูกและน้ำลายไหลออกมามาก ส่วนใหญ่วัณจะนอน (ลุกไม่ไหว) ในทำเดียวกับโรคไข้ซนคือ ขาหลังเหยียดตรง คอพับ และหัวซุกอยู่บริเวณสวาท กล้ามเนื้อสั่นมาก
- วันที่ 4 หายเป็นปกติ หรือถ้ามีโรคปอดบวมแทรกก็ไม่หายป่วยแต่จะมีอาการทางระบบหายใจ บางตัว

ขาหลังเป็นอัมพาต

โดยสรุปมีข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

- โดยปกติวัวที่เป็นโรคนี้อาจจะหายเองภายใน 3-4 วัน แต่ถ้าหากมีโรคอื่นแทรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปอดบวม ถ้าไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้องก็อาจจะทำให้ตายได้
- สำหรับสาเหตุที่ทำให้วัวยืนขาแข็ง และเจ็บปวดเมื่อเคลื่อนไหวนั้น เนื่องจากไวรัสชนิดนี้เข้าไปทำให้กล้ามเนื้อและต่อมน้ำเหลืองของวัวอักเสบ อย่างไรก็ตามวัวบางตัวที่เป็นโรคนี้อาจจะมีอาการเพียงเล็กน้อย คือเพียงแต่เบื่ออาหารและมีไข้เล็กน้อยเท่านั้น
- ในการวินิจฉัยโรคนี้อาจสับสนกับโรคไข้นม (Milk fever) โรคของແหลมที่มແทงกระเพาะหัวใจ (Hardware disease) และโรคเท้าเจ็บ (Dermatitis) เพราะอาการหลายอย่างใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามอาจจะแยกวิเคราะห์ได้ดังนี้
 - โรคไข้สามวัน – เป็นอย่างเฉียบพลัน
 - ของแข็งที่มແทงกระเพาะ – ค่อยเป็นค่อยไป และใช้เครื่องตรวจโลหะตรวจได้
 - ไข้นม – เป็นกับวัวเพศเมียก่อนหรือหลังคลอดเล็กน้อย และตอบสนองต่อการให้แคลเซียม
 - โรคเท้าเจ็บ – เป็นกับวัวที่กินอาหารขุ่นมาก

การป้องกันและรักษา

ป้องกันได้ยากนอกจากจะทำให้ไม่มีแมลงดูดเลือด หรือสร้างมุ้งให้วัว ส่วนการรักษานั้นดังที่กล่าวมาแล้วว่าไม่จำเป็นต้องรักษาเพราะจะหายเองภายใน 3-4 วัน เพียงแต่จัดการให้วัวอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือให้อยู่ในที่ค่อนข้างอบอุ่นไม่โดนฝน โดนลม และไม่อับชื้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันโรคแทรก พยายามกระตุ้นให้วัวมีการขยับตัวบ้างเพื่อป้องกันการเป็นอัมพาตที่ขาหลัง อย่างไรก็ตามถ้าหากวัวมีราคาแพงหรือ เพื่อความสบายใจของเจ้าของจึงนิยมฉีดยาปฏิชีวนะ หรือยาประเภทซัลฟา ให้แก่วัวเพื่อป้องกันโรคแทรกดังกล่าว แต่ถ้าวัวเป็นอัมพาตหรือกินหญ้าได้แล้วแต่ลุกไม่ไหว ก็ช่วยโดยการใช้น้ำมัน(ที่ใช้กับคน)ถูวนวดกล้ามเนื้อวันละ 3-4 ครั้งและฉีดยาบำรุงประเภทวิตามินด้วยก็ยิ่งดี

ในต่างประเทศมีวัคซีนสำหรับฉีดป้องกันโรคนี้นี้ แต่ในประเทศไทยยังไม่มี ถึงแม้ส่วนใหญ่โรคนี้นี้ไม่ทำให้สัตว์ตาย แต่ในการเลี้ยงวัวเป็นธุรกิจ เช่นการเลี้ยงวัวขุน ถือว่าโรคนี้น่ากลัวมาก เพราะวัวตัวที่เป็นโรคนี้น่าหนักลดลงอย่างมาก มีผลให้ขาดทุนได้ทีเดียว ดังนั้นหน่วยราชการที่รับผิดชอบควรจะหาหนทางให้มีวัคซีนใช้ในประเทศไทยได้แล้ว

เอกสารประกอบการเรียบเรียง

Blood D.C. and J.A.Henderson. 1968. *Veterinary Medicine*. Bailliere, Tindall & Cassell, London.